

Bäva dalkarl och kulla, slutet är nära!

Tomas Ljung

Den som hävdar att tusenårsskiftet endast är en lek med siffror har inte insett de djupgående effekterna på Dalarnas gamla traditioner som nyårspassagen innebär. Trollius kan nu som första dalatidning avslöja förskräckande fakta. Nu kommer det bli slut på den traditionella bombmurklekastningen i Rättvik till exempel, och vilda ardacker må ej längre frimodigt skördas. De hjältemodiga åteljägarna får vackert återgå till arsenik, medan husmödrarna kommer tvingas ruska liv i lavendelpåsarna till linneskåpen. Inga kringvandrande nasare i lummermattor skall liva upp bygatan mer och flickorna på torget med blåsippbuketter för två öre styck blir historia. Majsan och Lucifer får nöja sig med odlad kattmynta och midsommarens alla trånsjuka tonåringar kommer hänvisas till göken för en säker frieriprogнос.

Vad är nu detta för apokalyptiska delirier? Jo, det är den nya **miljöbalken** som kastar sin skugga över folksederna. Denna lagsamling har kanske betytt mer för skyddet och bevarandet av växter, djur och biotoper än något annat under nittioalet. Allteftersom nya delar av balken aktiveras stärks även skyddet för de hotade arterna. Nu har en översyn av fridlysningskyddet avslutats och en lång rad rödlistade arter kommer efter årsskiftet att åtnjuta fridlysning i hela landet.

Nedan finner vi de växter ur listan som är påträffade i Dalarna och här ingår de ovan anspelade bombmurkla, knölvial, varglav, anisticka, mattlummer, blåsippa, kattmynta och låsbräken. Totalt omfattas över tvåhundra arter av den nya fridlysningen, som dock i likhet med den gamla inte gäller vid pågående markanvändning. Därmed kommer inte bolag, verk eller privatpersoner som gräver bort hela miljöer för vägbyggen eller skogsbruk att straffbeläggas.

Det är förbjudet att inom landet plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada vilt levande exemplar av följande arter. Det är också förbjudet att ta bort eller skada frön eller andra delar från dessa arter:

Kärlväxter

Bofasta arter

Stor låsbräken (*Botrychium virginianum*)
Höstlåsbräken (*B. multifidum*)
Rutlåsbräken (*B. matricariifolium*)
Topplåsbräken (*B. lanceolatum*)
Dvärglåsbräken (*B. simplex*)
Ävjepilört (*Persicaria foliosa*)
Strandbräsma (*Cardamine parviflora*)
Bergviol (*Viola collina*)
Myrbräcka (*Saxifraga hirculus*)
Knölvial (*Lathyrus tuberosus*)

Smällvedel (*Astragalus penduliflorus*)
Sötgräs (*Cinna latifolia*)
Mosippa (*Anemone vernalis*)
Finnklint (*Centaurea phrygia*)
Orkidéer (*Orchidaceae/Cypripediaceae*)

Utgångna och tillfälliga arter

Fjällviva (*Primula scandinavica*)
Rysk drakblomma (*Dracocephalum thymiflorum*)
Kattmynta (*Nepeta cataria*)
Kamomillkulla (*Anthemis cotula*)
Spjutsporre (*Kickxia elatine*)

Mossor

Grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*)
Hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*)
Käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*)
Långskaftad svanmossa (*Meesia longiseta*)
Nordisk klipptuss (*Cynodontium suecicum*)

Lavar

Elfenbenslav (*Heterodermia speciosa*)

Hårig skrovellav (*Lobaria hallii*)
Jättesköldlav (*Cetrelia olivetorum*)
Långskägg (*Usnea longissima*)
Stiftärrlav (*Sticta fuliginosa*)
Varglav (*Letharia vulpina*)

Svampar

Bombmurkla (*Sarcosoma globosum*)
Nordlig anisticka (*Haploporus odoratus*)
Storporig brandticka (*Pycnoporellus alboluteus*)

Undantag kärlväxter och mossor

Utan hinder av ovanstående förbud under 1 a. och b. får insamling av beläggexemplar som är av betydelse för dokumentering av arten ske för följande arter, om det inte finns något annat tillfredsställande alternativ och den berörda populationens fortbestånd inte påverkas negativt.

Den som ansvarat för en insamling skall senast den 31 januari varje år redovisa till länsstyrelsen vilka arter som insamlats föregående år, antalet exemplar av dessa, var de insamlats, samt syftet med insamlingen. Fullständiga fynduppgifter för nya lokaler, samt uppgift om i vilken samling exemplaren förvaras, skall lämnas till ArtDatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala. Det insamlade materialet skall vara tillgängligt för forskning.

Grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*)
Hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*)
Käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*)
Långskaftad svanmossa (*Meesia longiseta*)
Nordisk klipptuss (*Cynodontium suecicum*)

Det är förbjudet att inom landet gräva eller dra upp vilt levande exemplar av följande arter med rötterna. Det är också förbjudet att plocka eller på annat sätt insamla exemplar av dessa arter för försäljning eller andra kommersiella ändamål.

Kärlväxter

Blåsippa (*Anemone hepatica*)
Gullviva (*Primula veris*)
Lummerväxter - samtliga arter

Handeln med alrunor är dock lyckligtvis ännu fri.